

FOLKETINGSTIDENDE

FORHANDLINGERNE
I FOLKETINGSÅRET 1983-84

(135. ÅRGANG)

(1. SAMLING)

II

Sp. 1377-2912

J. H. SCHULTZ A/S
KØBENHAVN

1984

[Arentoft]

og det vil selvfølgelig være en skam. Som det korer i øjeblikket, er det ikke lykken.

(Kort bemærkning).

Birkholm (VS):

Jeg vil bede udenrigsministeren om at besvare mit spørgsmål fra første ordførerrunde om, hvad udenrigsministeren mener med sin udtalelse om, at regeringen har statsretten på sin side. Kan udenrigsministeren bekræfte, at meningen kun kan være den, at regeringen har grundloven på sin side, når den trods folketingets flertal?

Jeg ved godt, at udenrigsministeren tror, han afstiver sin værdighed ved ikke at svare på spørgsmål, der bliver stillet af venstresocialisterne, men jeg mener alligevel, at det vil være af interesse for en stor gruppe her i folketinget at få at vide, om udenrigsministeren hævder sin grundlovssikrede ret til at handle i modstrid med et erkendt flertal i folketinget. Det har dog nogen betydning for parlamentarismen. Det er ikke, fordi vi i VS nærer de store illusioner om regeringens respekt for folketingets flertal, men jeg synes, det er væsentligt at få den udtalelse præciseret af udenrigsministeren: mener udenrigsministeren med udtalelsen, at regeringen kan gøre, hvad den vil, med folketingets flertal – det tillader grundloven? Det er et spørgsmål.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Gert Petersen (SF) og Steen Folke (VS) (se foran) vedtoges med 87 stemmer (S, SF, RV og VS) mod 71 (KF, V, CD, FP, KrF, Askjær Jørgensen (UP), Tang Sørensen (UP) og Thorn-dahl (UP)).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Forespørgsel nr. F 9:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvilke oplysninger kan udenrigsministeren give om sine offentlige udtalelser den 21. og den 24. november 1983 vedrørende folketingets vedtagelser om atomvåbenoprustning

og vedrørende regeringens vurdering af afstemningen i FN?»

Af Kjeld Olesen (S), Lasse Budtz (S), Anker Jørgensen (S), Risgaard Knudsen (S) og Ivar Nørgaard (S).

(Forespørgslen anmeldt 29/11 83. Fremme af forespørgslen vedtaget 30/11 83).

Begrundelse

Kjeld Olesen (S):

Denne forespørgsel er enestående, fordi folketinget for første gang i nyere historie på grund af en udenrigsministers handlemåde tvinges til at få afklaret en regerings forpligtelser over for et folketingsflertal.

Det drejer sig ganske enkelt om noget helt afgørende vedrørende principperne for vort demokratiske system. En regering har en forpligtelse til både i ord og i handling at gøre det klart for folketing og for offentlighed, at den respekterer de demokratiske spilleregler. I hvert fald vil socialdemokratiet have denne situation bragt frem til et udfald, der både tager konsekvensen af det skete og bekræfter, at vi i dette ting fortsat bekender os til grundlovens ord om parlamentarisme.

Det er på denne baggrund, socialdemokratiet har ønsket at høre, hvilke oplysninger udenrigsministeren kan give os.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg vil da gerne takke forespørgerne for denne lejlighed til at få fjernet nogle af de misforståelser, der er opstået i denne sag.

To dagblade, Jyllands-Posten og Information, bragte tirsdag den 22. november referater fra et møde aftenen før på Sabro kro, hvor jeg havde talt. Et enkelt afsnit i Jyllands-Postens referat har givet anledning til denne forespørgsel. Ifølge dette referat skal jeg have anvendt udtryk som »tåbelige« m.v. om de dagsordener, et flertal i folketinget har pålagt mig at forsvare i NATO.

Som jeg allerede har sagt, er det pågældende afsnit ikke korrekt refereret i Jyllands-Posten. Jeg udtalte mig på mødet stærkt kritisk om socialdemokratiets sikkerhedspolitiske omsving, ikke om andre, og når jeg brugte udtrykkene »tåbelige« m.v., så vil jeg gerne præcisere, at de ikke er anvendt i forbindelse med min præsentation af folke-

[Udenrigsministeren]

tingets dagsordener. De er derimod anvendt i beskrivelsen af den situation, der ville være opstået, såfremt Danmark i FN ganske havde isoleret sig i forhold til sine allierede.

Forespørgerne vil også have at vide, hvad jeg mener, når jeg til Information torsdag den 24. november siger, at regeringen har undladt at følge de »fuldstændig uansvarlige råd«, regeringen har fået vedrørende afstemningerne i FN.

Med den citerede udtalelse siger jeg til de råd, regeringen og FN-delegationen havde fået vedrørende afstemningen om det sovjetiske resolutionsforslag nr. 2. Her var der efter regeringens opfattelse tale om et rent propagandaforslag. Et flertal i FN-delegationen rådede regeringen til at undlade at stemme, men hvis ikke Danmark sammen med sine allierede havde stemt imod et sådant klart sovjetisk propagandaforslag, så mener jeg, det ville have anbragt Danmark i en mildt sagt besynderlig situation. Det ville ikke have været ansvarligt, og jeg noterede mig da også efterfølgende, at et sådant flertal ikke markerede sig i nævnet, og den foregående debat har vist, at et sådant flertal er der heller ikke i folketinget.

Jeg vil slutte af med en politisk og måske også personlig bemærkning. Jeg er opdraget til respekt for folkestyret og parlamentarismen – intet over og intet ved siden af folketinget. Det er noget, der har så dybe rødder i min politiske bevidsthed, at jeg aldrig som minister ville udtrykke mig nedsettende om et folketingsflertal, hvis bud jeg har påtaget mig at følge. Derfor er det mig meget magtpåliggende at få slået fast, at mine kritiske bemærkninger ikke gik på folketingets flertal. De gik alene på det parti, der vender ryggen til, hvad det selv tidligere har forpligtet Danmark til.

Jeg skal i øvrigt være den første til at beklage, at mine udtalelser har kunne misforstås, og at min sprogbrug tilsyneladende har været med til at bortlede opmærksomheden fra det, der er det væsentlige i denne debat.

*Forhandling***Kjeld Olesen (S):**

Udenrigsministeren har i forskellige udtalelser søgt at give indtryk af, at der er tale om, at bl.a. socialdemokratiet forfølger ham personligt. Det er ikke korrekt. Jeg vil godt

sige, at det er med den største ulyst, vi har været nødsaget til at rejse denne forespørgselsdebat. Vi har i dette ting en tradition for, at vi kan være politisk uenige, men at vi respekterer hinanden.

Det, denne debat imidlertid drejer sig om, er nogle principper, der har at gøre med det mest fundamentale i vor parlamentarisme, nemlig en regerings respekt for de afgørelser, der træffes i dette ting. Endnu en gang er det nødvendigt at citere Jyllands-Postens referat fra den famøse tale: »Mit temperament har ofte været på alvorlig prøve, når jeg har skullet rejse til NATO-møder og latterliggøre Danmark med tåbelige og absurde sikkerhedspolitiske resolutioner.«

Det er en udtalelse, som ikke alene den pågældende journalist fastholder, men som tillige er blevet bekræftet af udenrigspolitiske redaktører, der var til stede på Sabro kro, og af Informations medarbejder. Den eneste, der indtil nu har hævdet, at der er tale om et fejlцитat, er udenrigsministeren selv. Hvis udenrigsministeren havde stået ved udtalelserne, erklæret, at de var afleveret i et ophidset øjeblik blandt partifæller, og at han godt var klar over, at han ikke måtte sige noget sådant som landets udenrigsminister, havde vi næppe haft nogen debat i dag. Men angående udtalelserne på Sabro kro står påstand mod påstand.

Jeg synes, det er tilfredsstillende, at statsministeren offentligt har udtalt, at hvis der har været tale om et korrekt referat, er det uacceptabelt. Så meget om Jyllands-Postens referat.

Men udenrigsministerens efterfølgende handlinger er så graverende, at det efterlader et indtryk af en ministers fuldkomne despekt for, hvad et folketingsflertal mener. Jeg tænker her på udenrigsministerens opringning til Information, hvor hans ærinde, så vidt jeg har forstået, har været at sige, at han følte sig dækket ind af dets referat. Men så fik ministeren også sagt noget andet. Jeg citerer her Information fra den 24. november:

»Udenrigsministeren mener i øvrigt, at regeringen har statsretten på sin side, når den nu omsider har sat hælene i og undladt at følge de fuldstændig ansvarsløse råd, regeringen har fået vedrørende resolutionsafstemningerne i tirsdags i FN.«

På trods af udenrigsministerens påstand om, at det kun var socialdemokratiet, han

[Kjeld Olesen]

havde i tankerne, kan der ikke være den fjerneste tvivl om, at det var et folketingsflertal, han omtalte på denne måde. I FN har regeringen fået disse såkaldte uansvarlige råd fra parlamentarikere, der repræsenterer et flertal i dette ting. Det samme har været tilfældet i det udenrigspolitiske navn, selv om regeringen valgte den usædvanlige fremgangsmåde at spørge nævnet på et tidspunkt, hvor afstemningerne i FN var i gang.

I henhold til lov om det udenrigspolitiske navn og grundlovens § 19 skal regeringen forelægge vigtige sager, for der træffes afgørelse.

Et folketingsflertal har i dag gjort det klart for regeringen, at man anser disse afstemninger for vigtige. I Information for i dag siger udenrigsministeren følgende:

»Mine udtalelser om disse fuldstændig uansvarlige råd kan ganske enkelt ikke gå på det udenrigspolitiske navn, al den stund vi med omhu ventede med at indkalde nævnet til efter, at instruks om Danmarks stemmeafgivning i FN var afsendt.«

Meget tyder på, at udenrigsministeren overhovedet ikke har forstået alvoren i hele denne sag. Efter sine forsøg på at fremstå som en fejlciteret politiker har udenrigsministeren fremturet på en sådan måde, at folketinget tvinges til at sætte hælene i – for at bruge udenrigsministerens eget udtryk. Ingen vil naturligvis anfægte udenrigsministerens ret til at have og forfægte sine egne meninger – og her ligger ministeren så sandelig ikke på den lade side – men når han konstaterer et flertal imod sig, har han kun én ting at gøre, nemlig at respektere dette flertal og i ord og handling arbejde aktivt for flertallets afgørelser. Det er ham, der skal tale på Danmarks vegne, og han kan kun gøre det på en tilfredsstillende måde, hvis han accepterer de trufne beslutninger.

Derfor må vi reagere over for udenrigsministerens åbenlyse foragt for et folketingsflertal, og hvis der ikke bliver reageret kraftigt over for en sådan handle måde, vil bogstav og ånd i vor grundlov ganske enkelt blive antastet. Konsekvenserne vil være uoverskuelige, hvis vi giver køb og lader hånt om at forsvare de allervigtigste principper i vort folkestyre.

Derfor må udenrigsministeren stå til ansvar for sin handle måde. Jeg går ud fra, at den opfattelse deles af alle de partier, der

har givet de efter udenrigsministerens opfattelse fuldstændig uansvarlige råd: jeg tænker her også på de radikale.

Jeg har lyttet med interesse til, hvad udenrigsministeren sagde for et øjeblik siden. Udenrigsministeren forsøgte, jeg vil tro i forhold til sit temperament, at strække sig langt, men ikke langt nok, og jeg har forstået på udenrigsministeren, at det, det drejede sig om i FN, var den såkaldte L 2-resolution, fremsat af Sovjetunionen.

Jeg kan fortælle dette ting, at jeg i dag har været i kontakt med vor repræsentant i FN, hr. Heinesen. Hr. Heinesen fortalte mig, at missionschefen i FN, udenrigsministerens egen repræsentant på stedet, under et morgenmøde indstillede, at man skulle afstå fra denne resolution. Det indvilligede de andre i, men det er altså udenrigsministerens egen missionschef, der er kommet med dette aldeles uansvarlige råd. Jeg skal ikke videregive til tinget, hvad hr. Heinesens reaktion var. Det ville ganske simpelt blive stoppet af formanden.

Men efter at have hørt udenrigsministeren må jeg henvende mig til statsministeren, fordi han er regeringens leder, og fordi en regering har et kollektivt ansvar. Det er ganske simpelt nødvendigt, at statsministeren kommer på talerstolen og udtrykker sin mening som regeringens chef. Finder statsministeren, at udenrigsministeren har handlet korrekt? Vil statsministeren tage afstand fra de parlamentarisk uacceptable udtryk, som udenrigsministeren har anvendt i Information?

Hvad statsministeren har at sige, afgør udfaldet af denne debat. Eller sagt på en anden måde: jeg går ud fra, at et flertal kun kan føle sig tilfredsstillt, hvis statsministeren erklærer sig utvetydigt i sin afstandtagen fra udenrigsministerens handle måde. Hvis regeringen lever op til dette og forsikrer, at gentagelser ikke vil finde sted, vil socialdemokratiet være indstillet på at tage det forslag til dagsorden tilbage, jeg herved skal fremsætte, og det lyder:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget udtrykker sin mistillid til udenrigsministeren, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg er nødt til med det samme at tilbagevise hr. Kjeld Olesens påstand om, hvad der skulle være sket ved delegationen i New York. Det, der er sket, er, at regeringens indstilling har været, at vi skulle stemme nej til det pågældende sovjetiske forslag.

Under de forhandlinger, der foregik om en række resolutionsforslag, blev det fra embedsmandsside foreslået, at man kunne undlade at stemme til det sovjetiske forslag under forudsætning af, at man også kunne undlade at stemme til det svensk-mexikanske forslag og til det rumænske forslag. Denne tanke faldt selvsagt bort, da rådet fra bl.a. hr. Heinesen til de to andre resolutionsforslag var, at man skulle stemme for.

(Kort bemærkning).

Kjeld Olesen (S):

Vi har desværre ikke hr. Heinesen eller andre fra delegationen til stede her i tinget. Det får vi på et eller andet senere tidspunkt. Jeg vil kort om det, udenrigsministeren har sagt, sige: lad os vende tilbage til sagen. Det er ikke det egentlige, det er en flig af den sag, vi diskuterer her i dag, og så må vi senere få opklaret, hvad der rent faktisk er sket. Jeg har refereret fra et, synes jeg, troværdigt medlem af delegationen i New York.

Ole Bernt Henriksen (KF):

Måske de, der, om jeg så må sige, har anstiftet denne debat, skulle prøve at tænke en anelse på tingets værdighed. Jeg kan godt lide, at folk ude omkring i Danmark har en fornemmelse af, at vi beskæftiger os med alvorlige ting herinde, og at vi ikke har det forhold til hinanden, som folk ude i landet tror vi har, nemlig et hadsk og bittert forhold, og at vi heller ikke henfalder til pjat og pjank og syslen med vores private æreskodes, hvilket jeg synes vi er på vej til at gøre nu.

Men vi skal jo til at tale om dette berømte møde på den i øvrigt hyggelige og anbefalelsesværdige Sabro Kro ovre ved Århus. Alle-

rede forud for i dag har udenrigsministeren, når man har givet ham anledning til det, godtgjort, at han ikke har udtalt sig nedsættende om folketingets flertal. Hvorfor skulle han dog det? Der er ingen grund til at tale nedsættende om det radikale venstre f.eks., hvis holdning til disse spørgsmål vi har kendt meget længe, og det var jo en holdning, der ikke forhindrede os i at gå i tæt og tillidsfuldt regeringssamarbejde med det radikale venstre i VKR-regeringens tid.

Jeg vil heller ikke udtale mig nedsættende om hr. Gert Petersen; hans holdninger har været kendt meget længe, og jeg tror ikke, at nogen kunne finde på at sige noget nedsættende om, at hr. Gert Petersen er hr. Gert Petersen, eller at en tiger er en tiger, for det er dog en ringe tiger, der ikke er en tiger, hvilket indebærer, at man har striber.

Derimod kan der være grund til at tale nedsættende om socialdemokratiet, som, siden det kom i opposition, har forvirret venner og fjender med nogle udenrigs- og sikkerhedspolitiske glidninger, der efter manges opfattelse og mange socialdemokraters opfattelse har svækket ikke blot socialdemokratiets, men også Danmarks troværdighed ude og hjemme.

Når udenrigsministeren taler nedsættende om socialdemokratiet i netop denne sammenhæng – og det er jo den, det drejer sig om – er mange socialdemokrater meget enige med udenrigsministeren.

Ikke mindst i den socialdemokratiske presse er den sagsfremstilling forsøgt, at udenrigsministeren prøver at tage afstand fra to uafhængige og af hinanden meget uafhængige avisers referenter. Men det er ikke tilfældet. Der er alene tale om en enkelt passus i et sammentrængt referat af et flere timer langt møde. Det er en detalje. Enhver referent kan komme ud for at gøre en sådan fejl, og at både blad og referent fastholder referatets rigtighed, er der jo ikke noget sært i. Enhver seriøs journalist – og man skal huske på, at her er der tale om en seriøs journalist – og ethvert seriøst blad tror naturligvis på deres historier og bakker dem op. Der er ingen ved sådanne blade, der bevidst skriver forkert. Jeg kender tilfældigvis begge blade særdeles vel indefra og har været med til at udstede instrukser om, hvordan man forholder sig, så jeg tør måske nok hævde, at jeg taler af en vis erfaring.

[Ole Bernt Henriksen]

Jeg har også hæftet mig ved, at Jyllands-Posten som den seriøse avis, Jyllands-Posten er, oven i købet på lederplads lader den mulighed stå åben, at udenrigsministeren faktisk har udtalt sig med den nuanceforskel, som han selv har fremhævet der er i forhold til bladets referat.

I en ledende artikel den 24. november fastholder Jyllands-Posten referatets rigtighed, men går ind på udenrigsministerens understregning af, at han har udtalt sig nedsættende om socialdemokratiet og ikke om folketingets flertal, altså ikke om det radikale venstre, og ikke om SF eller for den sags skyld VS. Jeg vil med formandens tilladelse gerne inden for forretningsordenens begrænsninger citere fra den pågældende artikel:

»På den måde kommer bemærkningerne ikke til at gå på folketingets flertal, men på et flertal i flertallet, hvilket er et mindretal.

Det kan lyde som spilsfægteri, men det berører oppositionen det argument, der nu føres frem med så stor styrke, for der er en verden til forskel på at kritisere socialdemokratiet og folketingets flertal, selv om Anker Jørgensen, Lasse Budtz, Kjeld Olesen m.fl. fortsat ikke kan få øje på forskellen.«

Ja men sagen er jo ganske klar. Hvorfor så denne inderlig overflødige debat og dette uværdige forsøg på at drage et pænt og ordentligt og hæderligt og dygtigt menneskes troværdighed i tvivl? Jeg ville være ked af, hvis jeg befandt mig i den situation, at nogle pressede mig til at deltage i noget sådant.

Så bliver jeg opmærksom på Jyllands-Posten fra forleden dag. Da havde hr. Ole Espersen såmænd været i Jylland og talt, og det gav anledning til, at hr. Ole Espersen bad om en berigtigelse, som han fik optaget, og det kunne godt få mig til at spørge den fhv. statsminister, hr. Anker Jørgensen: hvad tror hr. Anker Jørgensen mest på, Jyllands-Posten eller hr. Ole Espersens dementi, som Jyllands-Posten imodegår? Det kunne dog være interessant lige at høre.

Det kan være, at socialdemokratiet ønsker at tale om noget andet; det forstår jeg sådan set godt. Det er måske dårlig samvittighed over at være vejet fra det stædet, som socialdemokrater gennem årtier har været med til at skabe og forsvare, der har gjort de herrer så omskindede, at de har glemt, at lidt hug nu også hører med til hverdagen herinde.

Eller har de mon ikke fornemmet, hvad udenrigsministeren har ment? Jeg synes ellers ikke, at han har lagt skjul på det, heller ikke i debatterne her i dag.

Jeg bemærkede før, at afstemningen om det sovjetiske forslag, L 2, ikke var med i forespørgslen, og det tager jeg som udtryk for, at socialdemokratiet i og for sig er enig i, at det ville have været ansvarslost, som udenrigsministeren selv har sagt, ikke at stemme mod dette sovjetiske propagandaforslag. Skal vi så ikke lade det emne hvile i nådig glemsel?

Jeg ser, at hr. Anker Jørgensen i debatten om stats- og udenrigsministres ytringsfrihed, som denne sag egentlig drejer sig om, i Frederiksborg Amts Avis den 29. november i år er inde på nogle tanker om, at han selv til tider har været endog overmåde åbenmundet og fremfusende, men at der altid har været et folketingsflertal bag hans åbenmundede og fremfusende bemærkninger. Det får mig til at spørge den tidligere statsminister, om han vil komme herop på talerstolen og nævne eksempler på, at sådanne flertal bag hans fremfusende og åbenmundede bemærkninger er blevet konstateret nogen steder her i folketinget.

Jeg skal videre spørge den tidligere statsminister i anledning af samme artikel, hvor der står skrevet, at ministre ikke må tage afstand fra noget – det siger den fhv. statsminister faktisk i den pågældende artikel – som et flertal herinde har vedtaget. Vist må de da så. Det er deres pligt at føre deres forretninger ordentligt, og det ville stride mod denne pligt, hvis de undlod at sige sandheden, da vi – her tillader jeg mig endog at inkludere socialdemokratiet – herinde ikke er ufejlbarlige, men kan begå brølere, som det er vores ansvar at få gjort gode igen. Lad os nu ikke komme for godt i gang. Grundlovens paragraf om ytringsfrihed omfatter alle danskere, hr. Anker Jørgensen; det er vel bl.a. denne frihed, vor udenrigs- og sikkerhedspolitik går ud på at forsvare.

(Kort bemærkning).

Anker Jørgensen (S):

Jeg bemærkede, at det netop blev sagt nu, at jeg skulle have udtalt mig til Frederiksborg Amts Avis. Jeg tror, det, der står i Frederiksborg Amts Avis, er citeret efter det, der

[Anker Jørgensen]

har stået i B.T. Situationen er ganske enkelt den, at jeg har sagt: der er ikke på noget tidspunkt konstateret et flertal imod de udtalelser, som har været kritiseret, men som jeg har fremsat. Det drejer sig om udtalelser om Nixon, og det drejer sig om udtalelser om Mellemøsten og Vietnamkrigen og El Salvador og præsident Reagan, ja, der er såmænd flere endnu, hr. statsminister. Men der er ingen af de synspunkter, som der på noget tidspunkt er konstateret et flertal imod.

Situationen her er en helt anden, nemlig at der i en konkret sag eller rettere vedrørende en række konkrete holdninger i udenrigspolitikken er et flertal imod, altså med hensyn til, hvad udenrigsministeren har udtrykt. Det er det, sagen drejer sig om, og så skal – venligt sagt – udenrigsministeren sørge for at udlægge den tekst: det er det, vi har udenrigsministeren til. Der er grænsen for en udenrigsministers frihed til bare at køre videre med nogle synspunkter, som der er erklæret et klart flertal imod.

Formanden:

Inden jeg giver ordet til hr. Arne Christiansen, vil jeg gerne give den oplysning til tingets medlemmer, at jeg har taget dagsordens sidste 4 punkter ud: de vil komme til behandling under tingets møde på tirsdag i næste uge.

Arne Christiansen (V):

Der er grund til at fastslå, at udenrigsministeren ikke har udtalt sig kritisk om et flertal her i folketinget, endsige udtrykt foragt for folketinget, som det er blevet sagt i den debat, der er fort op til forespørgslen her i dag. Det er vel ikke noget, der er galt udtrykt: det er, så vidt jeg ved, sådan, at man kan udvise foragt for retten, men det står ingen steder i forretningsordenen eller grundloven, at man kan udvise foragt for folketinget.

Hvorom alting er, så er der hos venstre ingen tvivl om, at de stærke og kritiske bemærkninger, som udenrigsministeren har fremsat, går på et socialdemokrati, der i de sidste 15 måneder har været på vild flugt fra sin tidligere sikkerhedspolitiske holdning, og dér vil jeg gerne føje til: det er sandelig med god grund, at en sådan kritik øves.

Jeg noterede mig, at hr. Kjeld Olesen om sider også bragte L 2, altså det russiske forslag, ind i debatten her. Det har man været meget stille om, siden det blev klart, hvilke råd man havde givet regeringen i FN fra socialdemokratisk side. Jeg mener man med føje kan sige, at det var et uansvarligt råd, og derfor er det for billigt af den tidligere udenrigsminister at forsøge at skubbe ansvaret over på en embedsmand for at redde chefrepræsentanten for socialdemokratiet i FN-delegationen. Det ville klæde hr. Kjeld Olesen bedre, om han erkendte, at hr. Heinesen her har givet et uansvarligt råd til den danske regering.

Må jeg så endelig sige – og jeg skal fatte mig i korthed – at jeg ligesom den konservative ordfører med interesse venter på hr. Anker Jørgensens og i det hele taget socialdemokratiets reaktion på og holdning til det, der hedder referater – referater set i relation til, hvad der er sagt, eftersom hr. Ole Espersen i går i Jyllands-Posten bruger en halv spalte på at sige: forkert, forkert, forkert, forkert, 4 gange; men referenten fastholder inden for de rammer, som man må acceptere for et referat, at hr. Ole Espersen er refereret korrekt. Derfor er jeg ikke i tvivl om, at udenrigsministeren har udtalt sig, som han har tilkendegivet – vi må ikke referere fra nævnet, men det er jo efterhånden hullet som en si i denne sag – altså at det er socialdemokratiet, kritikken er rettet imod, og jeg gentager: med føje.

Gert Petersen (SF):

Jeg vil indledningsvis sige, at jeg synes, det er i orden, at man bruger et stærkt sprog og siger tingene ligeud. Jeg kan egentlig heller ikke rigtig se, at der er noget særlig forbryderisk i det, hvis en politiker, der tilhører et mindretal, udtaler, at han synes, at flertallet opfører sig tåbeligt. Jeg har i hvert fald ofte været ude for, at andre partier har rettet voldsomme anklager mod det parti, jeg tilhører, og kaldt forslag og tanker, vi er kommet med, for ansvarløse osv. osv. – jeg har såmænd af og til hørt socialdemokrater sige det. Derfor vil jeg ikke bare deltage i den socialdemokratiske forargelse. Jeg må indrømme, at jeg synes, den er en smule hul, for jeg mener, at socialdemokraterne somme tider optræder så overfølsomt og tager sig selv

[Gert Petersen]

så højtideligt, at hvis de udsættes for en skarp kritik med de samme toner, som de har udsat os andre for fra tid til anden, så reagerer de altså, som om det var noget nær et brud på forfatningen.

Det er ikke af den grund, at jeg tilslutter mig hr. Kjeld Olesens dagsorden, men det er jeg nødt til at gøre. Det hænger sådan sammen, at en udenrigsminister har nogle bestemte opgaver. Hvordan kan en udenrigsminister, som den ene dag kalder resolutioner for totalt ansvarsløse – og hele verden må få det indtryk, at der er tale bl.a. om de to resolutioner, som vi har stemt om i dag – og som derefter skal til at skrive en stemmeforklaring, hvor han forklarer, hvorfor Danmark stemmer for disse to fremragende resolutioner, hvordan kan han skrive den stemmeforklaring overbevisende? Svaret er: det kan han naturligvis ikke. Det ville være at gøre psykologisk vold på sig selv.

Vi har i dag vedtaget en dagsorden om et nej til raketterne i NATO. Inden den dagsorden blev vedtaget – og udenrigsministeren vidste jo, den ville blive vedtaget i dag – lykkedes det ham at få udtalt til Information, at det er en tom demonstration i NATO. Hvordan kan han nu drage ned til NATO, arbejde aktivt for at fremme synspunkterne fra 26. maj-dagsordenen 1983, virkelig understrege, at Danmark nu siger nej til denne raketudstationering, og sørge for, at det kommer med i communiquéet? Hvordan kan han gøre alt det, når de dannede ved, har kunnet læse, få indberetning fra deres ambassadører om, at den samme udenrigsminister, som har fået det mandat, siger, at der bare er tale om en tom demonstration? Man kan jo se for sig, hvordan de sidder og griner bag murene. Det hele er jo kendt, det er bare tom demonstration, det er pjat, det er pjank, det, som vi har brugt en meget væsentlig del af vores tid til i dag.

En udenrigsminister kan ikke arbejde på den måde. Jeg er ikke meget glad for, om jeg så må sige, menneskejagt, og jeg opfatter ikke dette som menneskejagt. Jeg har respekt for hr. Uffe Ellemann-Jensen, for nu at sige det på den måde, for at foretage adskillelsen, selv om det måske er i strid med forretningsordenen; men jeg har ikke tillid til udenrigsministeren, jeg har ikke tillid til den person, når han optræder som udenrigsminister, for jeg kan ikke se, hvordan han kan administ-

re overbevisende over for sine kolleger i andre internationale forsamlinger de sikkerhedspolitiske retningslinjer, som dette folketing giver ham, når han så klart og endda offentligt udtaler sig nedsættende om dem.

Derfor mener jeg, at vi må sige, at vi i folketinget ikke har tillid til udenrigsministeren. Det hænger som sagt sammen med den måde, han administrerer sin opgave på. Det at være udenrigsminister er ikke bare at være politiker, er ikke bare at være medlem af dette folketing og for den sags skyld heller ikke bare at være medlem af regeringen. Det er formodentlig en af de mest følsomme opgaver, som findes, og jeg må sige, at den nuværende udenrigsminister ikke alene har vist, at han ikke er kvalificeret til det, men også, at han helt klart er diskvalificeret til den opgave.

Emmert Andersen (CD):

Denne sidste forespørgsel vedrørende udenrigsministerens offentlige udtalelser synes jeg vi skulle have undgået. Udenrigsministeren har forklaret sig, og det skulle have været nok med det. Det ligner mest en hetz mod udenrigsministeren af indenrigspolitiske grunde, måske for at bortlede opmærksomheden fra, at regeringen i øvrigt har drønet succes.

Ministeren har udtalt sig kritisk om socialdemokratiets sikkerhedspolitiske omsving, og det er der vel ikke noget at sige til, og det er vel heller ikke forbudt, selv om man er minister.

Udenrigsministerens udtalelser er vel overhovedet ikke bemærket i udlandet, kun i Danmark, for her går vi jo mere efter manden – nogle af os i hvert fald – end efter bolden. Det er derimod før set, at udtalelser har medført udenrigspolitisk uro, ja, i Børsen for den 22. november 1973 kunne man læse, at olieminister Yamani udtaler, at Danmark kun var to stemmer fra en total olieboykot, efter at den daværende statsminister havde holdt tale i Middelfart den 5. november 1973. Mon en total olieboykot havde været i overensstemmelse med folketingets flertal?

Der er flere andre udtalelser, der kunne peges på, hvilket ikke tjener noget reelt formål, hvilket forespørgslen og dagsordenen heller ikke gør – kun det at genere regeringen mest muligt.

Arentoft (FP):

Det er egentlig pudsigt, at det netop er socialdemokraterne, der rejser denne forespørgselsdebat. Flere andre ordførere har jo været inde på de mange gange, hvor hr. Anker Jørgensen som statsminister er kommet med højst ejendommelige udtalelser. Det har både hr. Ole Bernt Henriksen og andre været inde på. Jeg tænker også på, at en arbejdsminister efter præsidentvalget i USA udtalte, at den nylagte præsident var en afdanket skuespiller.

Socialdemokraterne kan simpelt hen ikke lide præsident Reagan, og når sådan en udtalelse kommer fra den tidligere statsminister hr. Anker Jørgensen, om den amerikanske præsident, kunne jeg egentlig godt tænke mig at få at vide, hvad man mener, såfremt der var nogen, der overhovedet havde haft lyst til at rejse en forespørgselsdebat om, hvorvidt der var flertal eller mindretal for eller imod det, der blev sagt, men jeg er da helt sikker på, at hvis det var kommet så vidt, at det var kommet til afstemning, var statsministeren kommet i mindretal.

Jeg tror heller ikke, socialdemokraterne kan lide den nuværende udenrigsminister. Om det så er lidt misundelse fra den tidligere udenrigsministers side eller det er sådan almindeligt, at man synes, han gør det for godt, eller hvad der nu er tilfældet, ved jeg ikke, men så indleder man altså sådan en debat som den her, hvor man hænger sig i nogle udtalelser, der er givet i en venstreforsamling på en kro i nærheden af Århus, hvorefter det bruges til en stor debat herinde. Tænk, hvis vi alle sammen reagerede på den måde! Så kunne vi også godt sige: vorherre bevarer, her er en vældig chance for at få vippet udenrigsministeren. Det var den mand, der på venstres landsmøde – og jeg kan dokumentere det her med en artikel fra Jyllands-Posten, hvis den ellers er korrekt refereret. (*Munterhed*). Det er nu i øvrigt en artikel, der er skrevet af Jesper Langballe under overskriften »Forslag om et vælgerultimatum«. Han beskriver, hvorledes daværende folketingsmedlem hr. Uffe Ellemann-Jensen fik det største bifald på venstres landsmøde i 1981 ved at sige, at man aldrig nogen sinde ville drømme om at samarbejde med fremskridtspartiet, og han foreslog, at man skulle undlade at nævne dette partinavn på

landsmødet. Så kunne vi jo også bære nag og sige: lad os nu få lov til at give igen; men sådan er vi ikke i fremskridtspartiet. Vi kunne ikke drømme om at stemme for denne dagsorden, hvis den overhovedet kommer til afstemning.

Niels Helveg Petersen (RV):

Den stærke diskussion, der er opstået om udenrigsministerens udtalelser, først efter mødet i Sabro og siden efter udtalelserne til Information, og som nu i dag har ført til fremsættelse af et mistillidsvotum til udenrigsministeren, hænger sammen med det helt enkle, men meget fundamentale princip i vores grundlov, som har været gældende, siden venstre i 1901 gennemtvang det over for det gamle højre: at enhver regering og enhver minister skal handle i overensstemmelse med og skal respektere folketingets flertal og dets vedtagelser. Det er så enkelt i henhold til vores forfatning, at en regering eller en minister, der ikke vil det, må træde tilbage. Vælger regeringen eller en minister at blive siddende, efter at et folketingsflertal har truffet beslutninger, som regeringen ikke har ønsket, har regeringen og enhver minister en selvfølgelig pligt til efter bogstav og i ånd og i offentlige ytringer at respektere flertallets beslutninger.

Det er dette, vi faktisk skal diskutere i dag, og jeg skal åbent indrømme, at hvordan vi end vender og drejer udenrigsministerens udtalelser, så fæstner det indtryk sig, at ministeren snarere har udtalt sig, som om han stadig var politisk ordfører, end som en minister ansvarlig for at forvalte en politik vedtaget af et flertal i folketetinget uden om regeringen, men udtrykkeligt godkendt af regeringen.

Ministerens hang til polemik er løbet af med ham. Ministeren har en soleklar ret til at ytre sig polemisk over for socialdemokratiet og over for alle andre, men ministeren skal selvfølgelig drage omsorg for, at han i sin polemik respekterer den politik, der er fastlagt af et flertal, og ikke udtaler sig nedsettende om den. Hvis der er konflikt mellem hensynet til flertallets vedtagelser og til polemikken, må der gælde den gode regel, at så må det første hensyn veje tungest og polemikken hvile.

For den radikale folketingsgruppe er det afgørende, at den stærke debat om udenrigs-

[Niels Helveg Petersen]

ministerens udtalelser bringes til afslutning på en sådan måde, at der efter debatten ikke består tvivl om regeringens vilje til at efterleve folketingets vedtagelser, både deres ånd og bogstav. Den tvivl er det statsministerens opgave at fjerne. Det er ham og kun ham, der kan gøre det.

Statsministeren har allerede i forbindelse med debatten om udenrigsministerens udtalelser i Sabro givet til kende, at hvis udenrigsministeren var korrekt citeret i Jyllands-Posten, så måtte udtalelserne betegnes som uacceptable. Statsministeren kunne faktisk ikke udtale sig anderledes og har næppe haft lyst til at udtale sig anderledes, fordi han som regeringschef i modsat fald ville bringe sig selv og den samlede regering i konflikt med folketingets flertal.

Udenrigsministerens udtalelser til Information, hvor han taler om totalt ansvarsløse råd, regeringen har modtaget vedrørende FN-afstemningerne, kan der siges meget om. Det er sket, men der kan ikke siges særlig meget godt. Efter de dementerede Sabroudtalelser måtte disse udtalelser virke som en rød klud.

Udenrigsministeren siger, at han har sigtet til råd om at undlade at stemme for en sovjetisk resolution, men det skaber ikke fuld klarhed. Ministeren taler nemlig om resolutioner, ikke om en enkelt resolution, og udtalelsen er også uklar derved, at ministeren drager statsretten ind i billedet i forbindelse med et råd afgivet af FN-delegationen. En henvisning til statsretten er helt overflødig i denne sammenhæng, fordi de delegerede i FN udtrykkelig har rådgivende status. Der opstår aldrig statsretlige problemer, hvis en regering, som det for er sket, vælger et andet standpunkt end de FN-delegerede.

Netop i forlængelse af debatten om Sabroudtalelserne kunne Informationsudtalelserne efterlade det indtryk, at ministeren, når han talte om de totalt ansvarsløse råd, sigtede til et flertal i folketinget og et flertal i det udenrigspolitiske nævn. Ministeren siger, han ikke har ment det på den måde, har sagt det i dag, men i så fald synes jeg ministeren har udtrykt sig forkert.

Jeg lægger vægt på afslutningen i ministerens tale i dag. Som jeg hørte ministerens udtalelse, sagde ministeren: jeg skal være den første til at beklage, at mine udtalelser har givet anledning til misforståelser, og mi-

nisteren understregede i øvrigt i afslutningen af sin tale, at han ikke havde haft til hensigt at tale nedsættende om folketingets flertal.

I denne forbindelse vil jeg opfordre statsministeren til at gøre det klart, at regeringen ikke betegner råd fra et flertal som fuldstændig ansvarsløse, og at noget sådant også ville være uacceptabelt.

Jeg vil endvidere opfordre statsministeren til at gøre det klart, hvorledes regeringen opfatter spillet mellem udenrigspolitisk nævn og regeringen. Den rådgivning, der finder sted i nævnet, er ikke uforpligtende. Den er ikke uforpligtende for de partier, der deltager i den, eller de personer, der deltager i den, og den er heller ikke uforpligtende på anden måde, hvilket jo ses af, at det måske aldrig før er sket, at en regering ikke har fulgt råd givet af et flertal i nævnet.

For nævnets placering i vort politiske system er det afgørende, at statsministeren på regeringens vegne gør det klart, at regeringen ikke har til hensigt at grundlægge en ny tradition omkring den rådgivning, der finder sted i nævnet. Vel er det sådan, at man kan sige, at råd i nævnet ikke formelt i strengt statsretlig forstand er bindende for regeringen, men det indebærer ikke, at regeringen uden politiske konsekvenser kan gøre, hvad den vil i forhold til nævnets rådgivning. Det ville være farligt, hvis en sådan kurs blev anlagt. Det tror jeg ikke regeringen vil, men det er vigtigt, at statsministeren gør det klart.

Den radikale folketingsgruppe har ikke noget ønske om at deltage i noget, der kan kaldes personforfølgelse, heller ikke af udenrigsministeren. Ja, jeg vil faktisk minde om, at denne grundholdning i det radikale venstre er årsag til, at flere tidligere socialdemokratiske ministre kunne beholde deres ministerposter. Det synes jeg den socialdemokratiske opposition burde erindre sig i denne debat.

For os er det selve sagen, der er afgørende. Folketinget har tidligere i dag vedtaget vigtige retningslinjer for Danmarks modstand imod raketopstillingen, om Danmarks afstemning i FN. Det er selve sagen. Vi har ikke noget at hævne os på over for udenrigsministeren, men vi har et stærkt ønske om, at der efter debatten i dag ikke består tvivl om regeringens holdning til nogle principper, der vedrører selve vores forfatning.

Steen Folke (VS):

Der var, så vidt jeg kunne høre, endnu et tordnende radikalt »måske«.

Uanset om udenrigsministeren efter denne debat hedder hr. Uffe Ellemann-Jensen eller han ikke gør det, mener jeg, at det vigtigste i særklasse, der er sket i løbet af i dag, er vedtagelsen af den dagsorden, der blev vedtaget, og som pålagde regeringen at tage afstand fra opstillingen af de 572 atomraketter. Jeg håber ikke, den sag drukner i alt for meget person-nam-nam.

Som hr. Gert Petersen har jeg lidt svært ved at tage socialdemokratiets særlige sårhed omkring udtalelser alvorligt. Mit parti er blevet beskyldt for snart sagt alt mellem himmel og jord; så sent som lidt tidligere i dag af en ordfører er vi blevet sammenlignet med nazister osv. Vi er vant til lidt af hvert, og vi er ikke sarte i vores omtale af vore politiske modstandere, i øvrigt heller ikke i vores omtale af hinanden internt i partiet. (*Munterhed*).

Men det er ikke det, sagen drejer sig om, og det er vigtigt, at det ikke er det, sagen drejer sig om i dag. Udenrigsministeren kan sige lige hvad pokker han har lyst til om sine politiske modstandere, og det skal han have lov til.

Sagen drejer sig om de beslutninger, som er truffet af et flertal i folketinget, og som udenrigsministeren er sat til at administrere. Og dér har han ikke samme handle- og udtalefrihed, som han har i en større politisk sammenhæng. Jyllands-Postens referat af, at han har sagt, at der var tale om tåbelige og absurde sikkerhedspolitiske resolutioner, bestrider udenrigsministeren selv. På os virker det som bortforklaringer. Jeg vil sige, der er meget stærke indicier i kraft af de samstemmende journalistiske udtalelser om, hvordan ordene er faldet på mødet, men nu vel, udenrigsministeren bestrider, at det er gået sådan, og vi må erkende, at det er stærke indicier, det er ikke noget bevis.

Det forholder sig anderledes med hans efterfølgende udtalelser til dagbladet Information, udtalelserne om de »fuldstændig ansvarløse råd«, og her mener jeg at sammenhængen er meget vigtig. Der står i sammenhængen i Information den 24. november:

»Udenrigsministeren mener i øvrigt, at regeringen har statsretten på sin side, når

den nu omsider har sat hælene i og undladt at følge de fuldstændig ansvarløse råd, regeringen har fået vedrørende resolutionsafstemningerne tirsdag i FN.«

Her har udenrigsministeren ikke dementet; han har faktisk bekræftet, at sådan har han udtalt sig. Nu har han alligevel prøvet bl.a. i dag at bortforklare også disse udtalelser og sige: ja men det, han havde i tankerne, var en ganske bestemt resolution i FN, og i øvrigt var det hr. Heinesen og hr. Heinesens råd i FN-delegationen, han tænkte på. Det var altså en person eller måske et parti, men det var ikke et flertal i tinget.

Men den går ikke, hr. udenrigsminister! Den bortforklaring køber vi ikke. Det er helt klart, når ministeren taler om, at regeringen har statsretten på sin side, når den har sat hælene i; så kan det ikke dreje sig om et råd, han har fået af hr. Heinesen. Udenrigsministeren behøver ikke statsretten for at gøre noget andet, end hr. Heinesen beder ham om at gøre.

Hvis udenrigsministeren skal bruge statsretten til noget, skal det være til at gøre noget andet, end flertallet i FN-delegationen og flertallet i det udenrigspolitiske nævn har ment han skal gøre. Det er rent faktisk også det, han og regeringen med ham har gjort; det er det, sagen handler om. Men den går ikke, den udtalelse er ikke til at løbe fra. Det er klart, at det er et flertal og et flertals rådgivning, han karakteriserer som fuldstændig ansvarløs.

Det mener vi er uacceptabelt. En minister, der er sat til at forvalte den rådgivning, som manifesterer sig i det flertal, kan ikke tillade sig at omtale rådgivningen på den måde.

Jeg vil minde om, at det ikke er første gang, heller ikke Sabroudtalelserne, der startede hele balladen nu, hvor udenrigsministeren har udtalt sig i strid med flertallet. I dag sagde ministeren igen patetisk her, at han aldrig talte nedsættende om et folketingsflertal, hvis bud han har forpligtet mig til at udføre. Alligevel siger han nu igen, som det er refereret, på forhånd om den dagsorden, folketinget vedtog for nogle timer siden, at der er tale om en tom demonstration i NATO, og det er uægtelig et belysende eksempel på, hvad udenrigsministeren i praksis gør.

Men jeg vil gerne referere for 117. gang, for ministeren har aldrig forholdt sig til det, jeg har fremdraget før. Allerede den 27. au-

[Steen Folke]

gust sagde ministeren om Genëveforhandlingerne i Radioavisen:

»Det er helt forkert at tale om forlængelse af forhandlingsfrist.«

Det er det helt centrale punkt i dagsordenen af 26. maj, som ministeren allerede i slutningen af august klart og utvetydigt udtalte sig direkte i modstrid med. Hvis ikke det er at udvise foragt for flertallet, for den politik, flertallet har pålagt regeringen at føre, og som regeringen og udenrigsministeren har accepteret at føre, så ved jeg ikke, hvad det er.

Jeg mener i øvrigt, at det er den samlede regerings ansvar først og fremmest, at man er kommet ud i en situation, som er parlamentarisk uholdbar. Det er ikke alene udenrigsministerens skyld, og det er slet ikke først og fremmest hans uheldige udtalelser, det bør dreje sig om. Det er et spørgsmål om den måde, hvorpå regeringen i det hele taget har forvaltet den sikkerheds- og atomoprustnings- eller nedrustningspolitik, som der er et flertal for i folketinget. Den måde er efter vores mening uacceptabel.

Der skal ikke være nogen tvivl om, at vi i konsekvens heraf sådan set hellere så en mistillidsdagorden stillet til hele regeringen end lige præcis alene til udenrigsministeren. At udenrigsministeren har sin væsentlige del i sammenhængen, er ubestrideligt, men statsministeren har sit ansvar, og det er både et overordnet ansvar og et direkte ansvar. Jeg vil henvise til, at både udenrigs- og statsministeren i udenrigspolitisk nævn – og det er fremgået ved andre lejligheder også – klart har meddelt sig til omverdenen på en måde, hvor man pligtskyldigst har forelagt de dagsordener, der er blevet vedtaget herinde, men så alligevel har tilføjet, at regeringens holdning, dens egen mening var nu en ganske anden end den, flertallet havde. Sådan mener jeg ikke at en regering kan opføre sig, hvad enten det er udenrigsministeren eller det er statsministeren eller det er nogen som helst anden minister. Privat må udenrigs- og statsministeren mene lige præcis, hvad de har lyst til, men hvis de skal udtale sig udadtil, bliver de nødt til at udtale sig i overensstemmelse med det, som er vedtaget af et flertal i folketinget. Det har regeringen ikke gjort i en række tilfælde; tværtimod har man mildest talt ikke lagt skjul på, at man så anerledes på det.

Det er efter vores mening det afgørende, og jeg synes også, at hele begivenhedsforløbet omkring afstemningerne i FN er et glimrende eksempel på, at regeringen – og det er hele regeringen – handler på en måde, som er i klar modstrid med folketingsflertallet. Når udenrigsministeren så oven i kobet til Information udtaler, at man med omhu har sørget for at placere det pågældende møde i udenrigspolitisk nævn sådan, at instruksen var afgivet på forhånd, så er det unægtelig at skære det ud i pap, at man er ligeglæd med, hvad flertallet mener. Og igen er det ikke kun udenrigsministeren, der har givet udtryk for det. Det er også statsministeren, som klart er medansvarlig for nøjagtig det samme hændelsesforløb, og som har givet udtryk for nøjagtig det samme, at man var ligeglæd med, hvad et flertal i nævnet mente; man afgav sin instruks, selv om man godt vidste, at den var i modstrid med et flertals ønske.

Vi mener, at disse eksempler sammen med det øvrige viser, at det i virkeligheden er regeringen som helhed først og fremmest, som er ansvarlig for, at der er opstået en situation, som parlamentarisk set er uholdbar. Som sagt foretrækker vi egentlig en mistillid til hele regeringen, fordi den ikke magter, ikke vil eller ikke ønsker i virkeligheden at forvalte den sikkerhedspolitik, som der er flertal for i folketinget.

Nu vel, socialdemokratiet har stillet en dagsorden om udenrigsministeren; vi mener, den dagsorden er velbegrundet; på baggrund af, hvad ministeren har sagt og gjort, er det velbegrundet at udtale mistillid til udenrigsministeren, og derfor kan vi støtte den socialdemokratiske dagsorden.

Steffensen (KrF):

Det var jo stærke ord fra hr. Steen Folke angående belæringen af, hvad man bør gøre i et parlament, og hvad man bør gøre i demokratiske forsamlinger. Efter VS' kongres kan man godt sætte spørgsmålstegn ved, om hr. Steen Folke er den rette til at komme med disse belæringer.

Men i øvrigt er det således, at den debat, vi nu har ført, og den sidste forespørgsel heller ikke bringer noget som helst nyt ind i sagen. Derfor vil jeg sige, at kristeligt folkeparti tager udenrigsministerens besvarelse af denne forespørgselsdebat til efterretning.

[Robert Pedersen]

Robert Pedersen (S):

Jeg vil meget indtrængende anmode formanden for den socialdemokratiske gruppe, hr. Anker Jørgensen, om at få taget den dagsorden tilbage. En stemme for den dagsorden ville for det første kræve af os, at vi skulle give et bindende udsagn om, at vi har en udenrigsminister, der er uhæderlig. Den anden konsekvens ville være, at vi tvinger en minister ud af sit embede, idet jeg minder om, at vi i vort land har haft en tradition for politisk langmodighed, hvor hædersmænd som Jørgen Jørgensen, Bertel Dahlgaard, Buhl, Hedtoft, H. C. i en langt alvorligere sag, nemlig Knud Kristensens evige udfaren i Sydslesvigsagen, gav advarsel på advarsel, og først efter en lang periode gik man til det drastiske middel, det er at sætte et menneske fra embedet.

For det tredje – hvilket for mig er det mest seriøse – har vi i dette folkestyre haft et utrolig afbalanceret forhold til politiske meningsforskelligheder, og hvis det er således, at vi ikke tillader mennesker at sige deres uforbeholdne mening om den politiske situation, så gør vi den Grundtvig, som vi på anden måde har hædret i år, fortræd og bryder med noget af det mest værdifulde i dansk parlamentarisk tradition.

Derfor vil jeg indtrængende anmode min gruppeformand, hvis personlige idealitet og integritet, jeg sætter meget højt, om at tage denne dagsorden tilbage, da jeg i givet fald må stemme imod mit parti, hvilket jeg vil gøre af mit hjerteblod, og i øvrigt overveje min egen situation.

Birkholm (VS):

Jeg har et spørgsmål til hr. Niels Helveg Petersen og for den sags skyld også til hr. Kjeld Olesen. Jeg vil gerne spørge, om socialdemokratiet og det radikale venstre ikke finder, at udenrigsministerens redegørelse her for 2½ time siden under den forrige forespørgselsdebat udtrykker en endnu større hån imod folketingsflertallet end de famøse og nu modererede udtalelser fra Sabro kro, som er på dagsordenen her. Er det ikke en endnu større hån at sige i fuldt alvor til folketetinget, at FN-resolutionerne er i modstrid med tre af folketetinget vedtagne og tre af udenrigsministeren fremhævede principper, som lige præcis er de bærende principper i

resolutionsforslagene? Det er muligt, at udenrigsministeren tror, at de engelsksprogede resolutionstekster ikke er folketingsmedlemmerne bekendt, men vil de radikale og socialdemokratiet bestride, at udenrigsministeren her med den redegørelse, han gav, i praksis hånde folketingsflertallet?

Så vil jeg også gerne spørge de radikale og socialdemokratiet, om de mener, det er politisk holdbart at beholde en udenrigsminister, som erklærer, at han med grundloven i hånd har ret til at trodse et folketingsflertal i udenrigspolitiske anliggender. Det kan måske ikke bestrides, at der er en juridisk holdbarhed for udenrigsministerens udtalelser, men mener de radikale og socialdemokratiet ikke, at det er en politisk uholdbar situation?

Statsministeren (Poul Schlüter):

Hr. Niels Helveg Petersen stillede mig et direkte spørgsmål, som jeg gerne vil begynde med at besvare, for så er det da ude af verden. Hr. Niels Helveg Petersen spurgte, om man kunne forestille sig, at regeringen ville betegne råd fra et flertal her i folketetinget som fuldstændig ansvarsløse, og mit svar er: nej, det ville regeringen naturligvis ikke gøre. Heri ligger ikke, at jeg ligesom vil udstede en statsministeriel garanti for, at samtlige medlemmer af folketetinget er superansvarlige, naturligvis ikke, men det tror jeg egentlig heller ikke at hr. Niels Helveg Petersen ville være så begejstret for personlig at skulle.

På baggrund af den meget livlige debat, vi har oplevet de seneste dage, føler jeg trang til på regeringens vegne at fremsætte en erklæring om, hvordan regeringen opfatter forholdet mellem folketetinget, det udenrigspolitiske nævn og regeringen. Klarhed er jo altid godt, ikke mindst på grundlag af de beslutninger, folketetinget tidligere i dag har truffet med et flertal.

Nu er det jo således – og det synes jeg vi først skal hæfte os ved – at folketingsgrupperne og tingets medlemmer her i salen ikke er forpligtet til at være enige med udenrigspolitisk nævn. Det er også sådan – det ved vi alle – at alle partierne og alle medlemmer her i salen ikke nødvendigvis behøver at være repræsenteret i udenrigspolitisk nævn. Sådan er det.

I øvrigt følger det direkte af grundlovens § 19, at vi her i landet bygger på det princip,

[Statsministeren]

at regeringen har enekompetence til at handle i mellemfolkelige anliggender. Man kan sige – sådan gør de statsretskyndige det – at den folkeretlige handleevne er såkaldt prærogativ, og det betyder på ordentlig dansk, at folketinget ikke med retligt bindende virkning ved en folketingsbeslutning eller på anden måde, f.eks. ved lov, kan pålægge regeringen at foretage bestemte udenrigspolitiske skridt. Det vil igen sige, at den ordning, vores grundlov giver os at arbejde med, går ud på, at det er udenrigsministeren og regeringen, der bærer det selvstændige ansvar, også efter ministeransvarlighedsloven, for de dispositioner, der træffes i mellemfolkelige anliggender. Udenrigsministeren vil i princippet ikke kunne frigøre sig fra et eventuelt retligt ansvar ved at henvise til, at han har fulgt et råd fra et flertal i det udenrigspolitiske nævn eller en beslutning truffet af folketinget.

Regeringens forhold til rådgivning fra det udenrigspolitiske nævn må ses på denne baggrund. De nærmere regler om det udenrigspolitiske nævn finder vi jo i lov nr. 54 af 5. marts 1954. Lovens § 2 svarer naturligvis til grundlovens § 19, stk. 3, og her står:

»Forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde rådfører regeringen sig med nævnet, der i øvrigt har til opgave med regeringen at drøfte sager af betydning for landets udenrigspolitik og at modtage oplysninger fra regeringen om udenrigspolitiske forhold.«

Det vil altså sige, at nævnet kun har rådgivende funktioner, men ingen besluttende myndighed. Sådan tror jeg også vi alle har oplevet det, vi, der har været medlemmer i årenes løb. Det vil også sige, at regeringen selv skønner over, om en beslutning er af større rækkevidde. Det er jo et lidt uklart udtryk.

Den opfattelse, jeg her har givet udtryk for, er altså ikke noget, jeg selv hitter på, men det er en opfattelse, som har støtte hos vore ledende statsretskyndige. Vi finder denne opfattelse hos professor Alf Ross i »Dansk Statsforfatningsret«, også i dens 3. udgave ved Ole Espersen, vi finder den hos Max Sørensen, også i den nye udgave ved Peter Germer. Altså 4 professorer på området fortæller os, at sådan er den statsretlige stilling efter den danske grundlov.

Det vil så igen sige, at retligt og forfatningsjuridisk er danske regeringer ikke for-

pligtet til at følge folketingsbeslutninger om udenrigspolitiske sager. Det er forskellen på udenrigspolitikken og lovgivningsspørgsmål. Enhver af os har lov til at mene, at grundloven burde være anderledes indrettet, men sådan er den altså indrettet, vedtaget af tidligere folketing, godkendt af befolkningen ved folkeafstemninger.

Men jeg vil sandelig godt føje et synspunkt til. Nu har jeg redegjort for det retlige, for vores forfatning. Men jeg vil gerne føje det synspunkt til, at den nuværende regering har den opfattelse, at det er en nødvendig politisk følge af parlamentarismens væsen, at en regering ikke kan fortsætte som regering, hvis den ved sine handlinger bringer sig i uoverensstemmelse med en klar tilkendegivelse i form af en folketingsbeslutning, hvorom der er stemt i selve folketingssalen. Sådan mener vi det må være.

Når folketinget, alle tingets 179 medlemmer, her i salen træffer en udenrigspolitisk beslutning, som er en opfordring eller et pålæg til regeringen, så har det en anden karakter – og tak og lov for det, for det er da et fortræffeligt princip – end drøftelserne og rådgivningsprocessen i det udenrigspolitiske nævn.

I øvrigt er det vel også sådan, at enhver regering altid vil gøre sig anstrengelse for helst at følge rådene, som gives i nævnet. Alle, som kender nævnets forhandlingsform, ved, at her er tale om meget seriøse drøftelser, hvor vi prøver at analysere den udenrigspolitiske udvikling. Det er en gammel tradition, at vi også gør os anstrengelser for at bøje os mod hinanden, og vi ønsker helst, at vi kan samle os om et fælles standpunkt. Det er også klogt, og det er måske ikke mindst betydningsfuldt for et lille land som Danmark, der på trods af sin lidenhed er fuldgældigt medlem af betydningsfulde internationale forsamlinger, det kan være FN, det kan være NATO, det kunne også være EF, hvor vi er det lille land, men alligevel har vor fulde stemme på linje med de lande, som har talstærke befolkninger.

Det har vel især tidligere været sådan, at de fleste af folketingets partier inklusive socialdemokratiet gjorde sig store anstrengelser for at nå det fælles standpunkt. Jeg må erkende, at den tendens ikke har været så almindelig på det sidste. Det skal jeg så i øvrigt ikke i dag fordybe mig nærmere i.

[Statsministeren]

Droftelserne i udenrigsnævnet har altså en anden karakter end beslutninger, som tages her i salen, også i den forstand, at de råd, medlemmerne udtrykker, ikke er bindende eller forpligtende i den forstand for medlemmerne. I nævnet stemmes der jo i det hele taget ikke, og forhandlingerne i nævnet er og bør være fortrolige. Det er uægtelig anderledes her i salen.

Det var dette syn på forholdet mellem regering og folketing, der førte til, at vi med regeringens åbningstale i oktober fastslog – jeg opfattede det personlig som en helt selvfølgelig – at grundlaget for regeringens politik nu, altså i oktober, nødvendigvis måtte være både NATOs dobbeltbeslutning og 26. maj-dagsordenen.

Også de beslutninger, folketinget i dag har truffet, agter regeringen at forholde sig loyalt til. Regeringen har til hensigt, selv om vi selv har stemt imod, at respektere beslutninger, der er truffet af folketingets flertal. Ja men hvad ellers? Sådan må det nødvendigvis være, også når vi en gang imellem er uenige om beslutningerne. Hvis vi ikke havde denne opfattelse, kunne vi efter vor mening ikke fortsætte som regering, så måtte vi i alt fald først udskrive et folketingsvalg og søge bekræftelse hos befolkningen, hos vælgerne på, at man ønskede, vi skulle fortsætte. Men vi agter ikke at udskrive et overflødigt og efter langt de flestes mening uønsket valg. Jeg mener, det er vor ret, og jeg mener egentlig også, det er vor pligt at fortsætte som regering med det store stykke saneringsarbejde, der nu er påbegyndt.

Kjeld Olesen (S):

Jeg vil gætte stærkt på, at der i denne sal på regeringsbænke og i forskellige partier sidder medlemmer af tinget, som lægger megen vægt på at hæge om respekten for dette ting. Jeg kunne nævne mange navne, men vil ikke gøre det. Det er respekten for dette ting, det drejer sig om. Det er ikke spørgsmålet om et omskindet socialdemokrati, men det er ganske simpelt spørgsmålet om, at hvis ikke vi tager opgøret, om jeg så må sige, eller får bragt tingene på plads, så vil vi være ude på en glidebane.

Selv om jeg forstår på forskellige ordførere, at de foler en loyalitet pr. automatik over for regeringen og udenrigsministeren, så har

jeg ikke mødt argumenter, der har modsagt de påstande, der rent faktisk er kommet frem, når det drejer sig om – o.k. lad os se bort fra Sabromodet, hvor påstand står mod påstand, men når det drejer sig om den kendsgerning, at udenrigsministeren har fremturet næsten fra dag til dag. Det er derfor, jeg i mit første oplæg kunne tillade mig med rette at kalde dette for en despekt for dette ting.

Jeg har meget, meget svært ved og er meget ked af – det vil jeg godt sige til hr. Arne Christiansen – at drage medarbejdere fra udenrigsministeriet ind i dette her, men det er udenrigsministerens forklaring eller svar på forespørgslen, der har tvunget mig til det. Jeg kan fortælle hr. Arne Christiansen, at vi atter en gang siden udenrigsministerens indlæg her i salen har været i kontakt med hr. Heinesen i New York, og selv om jeg ikke ønsker, at vi skal hugge pinde på dette her, trækker jeg det frem som noget symptomatisk, som et eksempel, fordi det med megen tydelighed fremstår, at det var – det erkendte udenrigsministeren i virkeligheden også – missionen, der indstillede, at man skulle afstå på det sovjetiske forslag, og at der ikke har været tale om, at et flertal har foreslået, at man f.eks. skulle stemme for.

Jeg vil sige til statsministeren, hvis jeg må tillade mig den bemærkning: tak for manuduktionen. Vi er vistnok en hel del, der i de senere dage har gransket ret meget både i lov om udenrigspolitisk nævn og også i grundloven, og jeg kan forstå på statsministerens bemærkninger, at det har han også gjort. Så kan man naturligvis lægge forskellige fortolkninger i det. Statsministeren henviste til grundlovens § 19 og i den forbindelse til lov om udenrigspolitisk nævn og sagde, hvad der er statsretligt korrekt, at regeringen har enekompetence, når det drejer sig om udenrigspolitikken – i den forstand, at udenrigspolitisk nævn kun er rådgivende, kun har en rådgivende funktion, og at regeringen selv må skønne, om en sag er af større rækkevidde.

Heroverfor er det jeg må sige, at det forekommer mig i hvert fald at være på kanten af ånden både i grundloven og i lov om udenrigspolitisk nævn, når regeringen med udenrigsministeren taler om fuldstændig ansvarsløse råd, underforstået fra et flertal, og når regeringen derefter – undskyld jeg tillad-

[Kjeld Olesen]

der mig bemærkningen – manipulerer folkettingen ved først at indkalde det udenrigspolitiske nævn, når afstemningerne er i gang, vel vidende, at der er et flertal med en anden opfattelse end regeringens. Jeg troede egentlig, at det var ved et uheld. Tidsforskelle og ændringer i mødeplaner i FN kan spille ind. Men se, om ikke udenrigsministeren i dag i Information erkender, siger lige ud: ja men det gjorde jeg da helt bevidst. Man må undskylde, at vi siger: så er vi ude på kanten af noget, som folkettingen må reagere over for.

Det er klart, at en statsminister må sige det, der skal siges om nødvendigheden af at følge, hvad et flertal siger, at reagere i overensstemmelse med et flertals afgørelser i dette parlament. Det er en selvfølge. Det, som ligger i hele sagen, det, der er dens kerne – det vil jeg også sige til min partifælle hr. Robert Pedersen – er ikke et spørgsmål om at gå efter en person, men det er som sagt spørgsmålet om respekt for dette folketing. Her er det nu engang nødvendigt, at et folketing reagerer over for et regeringsmedlem, der ikke én gang – hvis det bare var det – men flere gange gennem udtalelser viser denne despekt. Det er det afgørende, og det synes jeg ikke at statsministeren kom meget ind på.

Formanden:

Der er bedt om en udsættelse af mødet i et kvarter. Vi har tradition for at imødekomme sådanne anmodninger, og jeg skal derfor afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 18.00.

Mødet udsat kl. 17.45

Mødet genoptaget kl. 18.00

Forhandlingen genoptoges.

Niels Helveg Petersen (RV):

Det fremgik af mit første indlæg, at det væsentlige for den radikale folketingsgruppe var at få fjernet enhver tvivl, der måtte eksistere efter den seneste tids debat om vigtige forfatningsmæssige spørgsmål. Vi opfatter denne debat som en debat herom og ikke som en debat om persons spørgsmål.

Statsministeren har givet en redegørelse for regeringens holdninger på de punkter,

hvor jeg har efterlyst en afklaring – en redegørelse, som fjerner tvivl om, at regeringen selvfølgelig loyalt vil leve op til beslutninger truffet af et flertal her i tinget, og endvidere fjerner tvivl om regeringens holdning til de udtalelser, som udenrigsministeren fremsatte i Information. Vi finder det vigtigt, at denne debat afklares med, at folkettingen tager stilling til det, sagen egentlig drejer sig om, nemlig de forfatningsmæssige principper, og jeg skal derfor tillade mig for folkettingen at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folkettingen tager statsministerens udtalelser til efterretning, går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår ligeledes i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Birkholm (VS):

Som indledning til denne sidste forespørgselsdebat horte vi udenrigsministeren spise hele gulvtæppet, som min sidemand, hr. Pelle Voigt, bemærkede. Nu har vi så også hørt hr. Niels Helveg Petersen spise hele gulvtæppet i sit forsøg på at retfærdiggøre, at statsministeren på nogen måde tog afstand fra udenrigsministerens udtalelser i den redegørelse, han kom med.

I den anledning kan jeg indskrænke min kommentar til et citat fra William Shakespeares »Julius Cæsar«, 4. akt, 2. scene, hvori der står:

»Men hule mænd er som paradeheste, der strammer tøjlen, fnyser, når de føres, og lover godt – men ikke tåler sporen.
Et lille hug, så falder manken, og man har en krikke.«

Gert Petersen (SF):

Det var rart at få noget ægte litteratur af en virkelig god og velanskreven poet. For jeg vil nok sige, at det fantastiske stykke, som hr. Niels Helveg Petersen opførte heroppe, det er måske historisk, men det kan ikke gå ind i litteraturhistorien.

[Gert Petersen]

Jeg var egentlig imponeret over, at hr. Niels Helveg Petersen kunne sige det, han sagde heroppe, uden overhovedet at trække på smilebåndet. Det var godt klart.

For det, statsministeren holdt en tale om, var jo i den første halvdel en ikke særlig fremragende – det kræver vi heller ikke af statsministeren – universitetsforelæsning om statsret og i anden halvdel en gentagelse af erklæringer, vi har hørt fra statsministeren indtil ulidelighed om, at man vil leve loyalt op til det, folketetinget beslutter osv. Ja men hr. Niels Helveg Petersen, kan man forestille sig, at statsministeren ville have sagt: vi vil aldeles ikke overholde de beslutninger, folketetinget træffer, vi vil ikke leve loyalt op til dem, men vi vil regere videre alligevel. Selvfølgelig kunne statsministeren ikke sige det, det havde været statskup. Altså kan han ikke sige andet end det, han sagde. Dermed er det, han sagde, i virkeligheden en banalitet, der ikke har noget med den sag at gøre, som vi her drøfter.

Det, vi drøfter, er, om udenrigsministeren med de holdninger, udenrigsministeren har, med den ærlighed, udenrigsministeren åbenbart er i besiddelse af – i modsætning til nogle af sine regeringskolleger, inklusive statsministeren – om udenrigsministeren er i stand til at bestride det job og repræsentere de beslutninger, folketetinget tager i sikkerhedspolitiske spørgsmål i den retning, som vi har taget dem i dag og inden for det sidste halve år.

Jeg giver ikke de berømte fem flade øre for statsministerens loyalitetserklæring, når udenrigsministeren udtrykker sig, som han gør – og det har statsministeren ikke taget stilling til. Jeg tror, at udenrigsministeren har sagt, hvad han mener. Det er en menneskelig meget god egenskab, men når det drejer sig om at skulle repræsentere synspunkter, som man ikke er enig i, men man skal repræsentere dem, så er det selvfølgelig ikke så godt. Den situation, vi har levet med faktisk siden den 26. maj 1983, har været en situation, hvor regeringen er blevet påtvunget, kan man godt sige, en række retningslinjer vedrørende sikkerhedspolitik, som regeringen har været dybt uenig i. Jeg kan egentlig godt forstå rent psykologisk, at man har meget svært ved at repræsentere, ved at tale for, argumentere for de retningslinjer. Det kan jeg godt forstå, men det her drejer sig jo ikke om

menneskelig forståelse. Det her drejer sig om, at det skal gøres.

Det anstændige, regeringen kunne gøre, når den er i konstant mindretal med hensyn til udenrigs- og sikkerhedspolitik, er at gå af, at udskrive valg, at høre befolkningen. Det var det anstændige, i stedet for at man bestandig slår knude på sig selv og kommer med den slags – undskyld jeg siger det – banale erklæringer, som statsministeren er kommet med her, som vi har hørt masser af gange tidligere, og som vi ved ikke kan efterleves, fordi regeringens medlemmer også er mennesker af kød og blod. De har deres meninger, og naturligvis kan de ikke gå ind i internationale forsamlings, NATO osv., og tale stik imod disse meninger.

Må jeg i øvrigt minde om, at statsministeren, første gang alt det her kom op, den 26. maj 1983, udtalte, at han beklagede, at den dagsorden var blevet vedtaget her i folketetinget, men han skulle nok efterleve den – igen: hvis ikke han havde villet det, så havde det set sort ud – han skulle nok efterleve den, men han forbeholdt sig samtidig at fremføre regeringens egne synspunkter dér, hvor han kom frem. Han skulle umiddelbart efter, så vidt jeg husker, på et besøg hos præsident Reagan, hvor altså både folketingsflertallets synspunkter blev ført frem og regeringens egne synspunkter, som var de modsatte af folketingsflertallets synspunkter. Senere er det blevet til, at regeringen accepterer dagsordenen af 26. maj 1983, men jeg er da helt overbevist om, at man stadig væk også ved siden af fremfører regeringens egne synspunkter, som vi ved er ikke alene anderledes, men diametralt modsat dagsordenerne af 26. maj 1983, 3. november 1983 og nu den dagsorden, der er vedtaget her. Er det en holdbar situation? Selvfølgelig er det ikke en holdbar situation.

Jeg er uenig med professor Bjarne Nørretranders i næsten alt muligt, men jeg er ganske enig med ham, når han skrev her for nylig, at denne situation skaber en fantastisk tvivl om Danmarks udenrigspolitik. Hvem fører Danmarks udenrigspolitik, flertallet i denne sal eller en mindretalsregering? Det må man nok spørge sig om i udlandet.

Jeg synes, det er helt uholdbart, og jeg appellerer endnu en gang til de radikale om at stemme for den mistillidsdagsorden, der er fremsat, ikke på grund af noget som helst

[Gert Petersen]

specielt forhold til det menneske, som er udenrigsminister, men for at slippe af med den regering.

Ole Bernt Henriksen (KF):

For god ordens skyld skal jeg – måske ikke overraskende for nogen – give til kende, at regeringspartierne agter at stemme for det af hr. Niels Helveg Petersen fremsatte forslag til dagsorden.

Arentoft (FP):

Nu er vi altså inde i dagsordenssjuvet igen. Jeg har meddelt at ville stemme nej til den af socialdemokratiet fremsatte dagsorden, og derfor kan det vel heller ikke undre, at vi vil stemme ja til den nu foreslåede. Jeg mener, at af hensyn til vores anseelse over for udlandet er det bedre, at vi giver vores regering et tillidsvotum, den kan arbejde efter ude i verden og også herhjemme, fremfor at vi forkaster et mistillidsvotum med et spinkelt flertal.

Steen Folke (VS):

Efter hr. Niels Helveg Petersens forrige indlæg kom jeg til at sige, at det, vi havde hørt dér, vistnok var et tordnende radikalt måske. Det vil jeg gerne æde i mig igen. Nu hvor der bliver slugt gulvtæpper og andre ting, vil jeg skynde mig at sige, at det beklager jeg at jeg sagde, for nu kan jeg forstå, at det, de radikale ved den lejlighed ønskede at sige, i virkeligheden kan udtrykkes med tre ord: vi tør ikke. Det er essensen i det. De radikale tør ikke tage konsekvensen af det, de selv har sagt i denne debat og i de foregående debatter.

Hr. Niels Helveg Petersen og de øvrige medlemmer af den radikale gruppe ved udmærket godt, at denne regering på ingen måde loyalt har administreret den dagsorden af 26. maj 1983 og den dagsorden af 3. november 1983, som det radikale venstre har været sammen med os andre om at vedtage herinde. Hr. Niels Helveg Petersen ved det udmærket godt fra orientering af udenrigspolitisk nævn og fra en lang række af de debatter, der har været om disse sager.

De radikale har selv leveret en stærk og begrundet kritik af regeringens og udenrigsministerens adfærd i en række af disse sager. Hr. Niels Helveg Petersen har ret i, at det

ikke skal være en personsag. Det er ikke nogen personsag. Det drejer sig overhovedet ikke om udenrigsministerens ret til at udtale sig stærkt og nedsættende og polemisk og præcis som han har lyst om sine politiske modstandere. Det drejer sig om én ting, nemlig om, at han som den ansvarlige i regeringen for udenrigspolitikken administrerer den på en måde, som aldrig virkelig betyder en aktiv indsats for det, som et flertal har pålagt ham, og som regeringen har accepteret at leve med, men som undertiden betyder direkte modarbejdelse, undsigelse, latterliggørelse, nedvurdering af de ting, som et flertal herinde står for.

Så sent som i dag har det været fremme i debatten, at udenrigsministeren til Information om den dagsorden, der er vedtaget her – en meget, meget vigtig dagsorden imod de 572 raketter, og de radikale er enige med os andre i, at det er en meget vigtig dagsorden – på forhånd har sagt, at det er bare en tom demonstration i NATO. Det har hr. Niels Helveg Petersen og hr. Bilgrav-Nielsen kritiseret. Alligevel er man rede til blåøjet at stille sig op og sige: ja men nu har statsministeren givet en redegørelse, og vi er sikre på, at nu skal regeringen nok administrere i overensstemmelse med, hvad et flertal ønsker. De radikale ved udmærket, at sådan kommer det ikke til at gå.

Jeg beklager, at de radikale stod af på denne sag nu, ikke turde tage konsekvensen af den kritik, de selv har fremsat, men jeg glæder mig over, at man dog var med til at vedtage den meget vigtige dagsorden om atomraketterne, og så håber jeg, det bliver muligt at vende tilbage til sagen, når det nu om kort tid, måske allerede i morgen, viser sig, at udenrigsministeren på ny har udtalt sig på en måde, der er grund til at tage op. Jeg ser frem til fortsættelsen af sagen.

Anker Jørgensen (S):

Jeg vil allerførst takke statsministeren, fordi statsministeren gav os en redegørelse om de mere statsretlige forhold. Jeg vil endda gerne tilføje, at det er uhyre vigtigt, når vi har en debat af denne karakter, at statsministeren præcist fortæller os, hvad der er grundlaget for de beslutninger, der skal træffes om det udenrigspolitiske. Det er godt, vi har fået dette indslag. Så ved vi, hvad der er

[Anker Jørgensen]

grundlaget – hvis vi ikke vidste det i forvejen.

Derimod vil jeg nok gøre den bemærkning til statsministeren, at det kneb lidt mere med at få en tydelig markering af, hvad statsministeren og dermed regeringen mener om den måde, som udenrigsministeren rent faktisk har ført sig frem på.

Jeg vil med henblik på yderligere uddybninger fra statsministeren først sige generelt, at jeg synes, udenrigsministeren trods alt var en lille smule mere afdæmpet i dag, end vi har oplevet det i den seneste tid. Jeg synes også, man må indrømme, at udenrigsministeren gjorde, jeg vil tillade mig at kalde det lidt krampagtige forsøg på at gøre indrømmelser over for den kritik, der er fremsat. Men der var alligevel i hvert fald tre ting, som viser, at udenrigsministeren måske alligevel ikke helt forstår, hvad sagen drejer sig om.

For det første kunne udenrigsministeren ikke nære sig for at være stærkt kritisk over for det råd, som socialdemokraterne bl.a. skulle have givet ved FN-missionen. Jeg mener, det tydeligt er tilbagevist, det som udenrigsministeren påstår. Det er nemlig ikke rigtigt, som udenrigsministeren fremstiller det. Det rigtige er det, som ordføreren for socialdemokratiet sagde her i dag om, hvad der har været socialdemokraternes holdning og råd ved missionen i De Forenede Nationer. Vi har yderligere fået det bekræftet, og vi kan på anden måde dokumentere det – i øvrigt også med et telex, der er tilstrækkelig gammelt til, at man kan se, det ikke er et, der er sendt af sted lige netop nu.

For det andet skal man også bemærke, at udenrigsministeren meget bevidst søgte at dreje den kritik, der er rettet imod ham selv, over imod socialdemokratiet. Det var socialdemokratiet og os alene og altså ikke flertallet, han var åh så kritisk over for. Det vil jeg tillade mig at betegne som en rent taktisk manøvre, intet andet. Hvorfor? Ganske simpelt fordi det, som udenrigsministeren kritiserer socialdemokratiet så voldsomt for, drejer sig om lige bestemt de samme punkter, de samme sager, præcis de samme ordlyde, de samme beslutninger, som flertallet i folkettingen står bag både i deres rådgivning og i de faktiske beslutninger her i dag. Det er altså alle de ting, som var tåbelige råd. Det er alt dette, der var fuldstændig ansvarsløst. Det er

det, man nu taktisk prøver fra udenrigsministerens side at skyde over alene som værende et angreb på socialdemokratiet. Derved mener udenrigsministeren sig fri for kritikken, for så er det ikke flertallet. Jeg vil gerne høre, hvad statsministeren mener om det.

Det tredje punkt, jeg gerne vil pege på, er, at oven i alt dette kan vi altså møde dette citat fra Information i dag, i dagens avis. Det er jo ikke blevet dementeret, og det er også rent faktisk, hvad der er sket. Udenrigsministeren gjorde helt bevidst og med omhu det, at han ikke indkaldte udenrigspolitisk nævns møde i tide. Jeg mener, at der er grund til ligesom på de to andre punkter at beklage og tage afstand fra, at udenrigsministeren i dag – under en lidt venligere form, men sandelig også kun lidt venligere form – fortsætter den linje, som han egentlig er kritiseret for i dag.

Det er ikke nok at komme med generelle bemærkninger om, at der er ingen ved siden af folkettingen, og at man beklager sprogbrugen. Det må være mere konkret, for at socialdemokratiet eventuelt kan frafalde det forslag til dagsorden, som vi har fremsat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Niels Helveg Petersen (RV) (se foran)

vedtoges med 84 stemmer (KF, V, CD, FP, RV, KrF, Askjær Jørgensen (UP), Tang Sørensen (UP) og Thorndahl (UP)) mod 78 (S, SF og VS); 1 (Robert Pedersen (S)) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden af Kjeld Olesen (S) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Punkterne 4–7 var som foran nævnt udgået, og der var herefter ikke mere på dagsordenen.

Meddelelser fra formanden:

Formanden: